

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Гарант освітньої програми

С.В. Суханов

“ 31 ” серпень 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА»

Освітній рівень: початковий (молодший бакалавр)

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: 202 «Захист і карантин рослин»

Освітня програма: «Захист і карантин рослин»

Факультет: плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів початкового рівня вищої освіти (молодший бакалавр) спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» освітньої програми «Захист і карантин рослин». – Умань: Уманський НУС, 2023. – 22 с.

Розробник: к.е.н. доцент Коротєєв М.А.

_____ Коротєєв М.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Протокол від “30” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

(підпис)

_____ Соколюк С.Ю.
(прізвище та ініціали)

“30” серпня 2023 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету плодоовочівництва,
екології та захисту рослин

Протокол від “31” серпня 2023 року № 1

Голова _____ (Тернавський А.Г.)

(підпис)

“31” серпня 2023 року

© УНУС, 2023 рік

© Коротєєв М.А., 2023 рік

**1. Опис навчальної дисципліни
«Економіка сільськогосподарського виробництва»**

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 202 «Захист і карантин рослин»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: початковий (молодший бакалавр) Освітня програма: «Захист і карантин рослин»	Лекції	
		16 год.	
		Практичні, семінарські	
		16 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
58 год.			
Індивідуальні завдання			
-			
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Мета дисципліни. Опанування здобувачами вищої освіти наукових знань з економіки, аграрного виробництва за умов багатоукладності економіки і розвитку ринкових відносин.

Завданням вивчення дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» є засвоєння теоретичних положень і набуття практичних навичок з економіки аграрного виробництва за умов ринкових економічних відносин.

Предмет дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» виробничі відносини й економічні закони та закономірності, що виникають і діють в аграрних підприємствах і враховують особливості сільськогосподарського виробництва в цілому.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати теоретичні положення, закономірності, принципи і особливості визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва; методи і показники оцінки економічної ефективності використання земельних, трудових ресурсів, матеріально-технічної бази, основних і оборотних фондів; поняття собівартості продукції сільського господарства; економічний зміст і принципи ціноутворення, визначення економічних результатів, ефективності діяльності підприємства, його конкурентоспроможності;

вміти застосовувати методичний інструментарій щодо оцінки економічної ефективності використання земельних ресурсів, основних і оборотних засобів сільського господарства, визначати показники продуктивності праці, собівартості продукції, економічні результати, прибутковість та рентабельність сільськогосподарського виробництва в цілому та окремих заходів спрямованих на підвищення його ефективності; планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів.

Економіка сільськогосподарського виробництва, як учбова дисципліна, займає певне місце серед інших економічних і технологічних дисциплін. У своїх вихідних положеннях вона спирається на дисципліни циклу гуманітарної підготовки (філософія, екологія та ін.).

Знання з економіки сільськогосподарського виробництва є неодмінною умовою професійного розуміння економічних процесів в садівництві та овочівництві і дозволяють здобувачам вищої більш успішно оволодівати дисциплінами, передбаченими освітньою програмою такими як плодівництво і виноградарство, овочівництво, захист рослин та ін.

Компетентності:

Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність спілкуватися іноземною мовою, здатність до роботи в іншомовному середовищі.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності:

- Здатність організувати заходи із захисту і карантину рослин підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами, діяльність яких пов'язана з користуванням землею, водними об'єктами, вирощуванням рослин сільськогосподарського та іншого призначення, їх реалізацією, переробкою, зберіганням і використанням.

Програмні результати навчання:

- Володіти знаннями з фундаментальних розділів математики, хімії, і природничих наук в обсязі, необхідному для розуміння процесів зі спеціальності захист і карантин рослин.
- Уміти використовувати статистично-математичні методи та інформаційні технології.
- Володіти знаннями з професійних дисциплін в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи за спеціальністю захист і карантин рослин.

3. Програма навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання

Вступ

Специфіка дії економічних законів в умовах сільськогосподарського виробництва. Наукові концепції методології і методики вивчення, парадигма економічних досліджень економіки аграрних підприємств і галузей.

Цільове використання методів у вивченні економіки аграрних підприємств і галузей. Діалектичний метод, загальні та специфічні методи досліджень.

Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Види родючості ґрунту: природна, штучна, економічна (абсолютна, відносна). Єдиний державний земельний фонд України. Класифікація земель за цільовим призначенням. Поняття землезабезпеченості, структури сільськогосподарських угідь і посівних площ. Земельний кодекс. Земельна реформа та її етапи. Законодавча база про власність на землю. Проблеми застави земельних ділянок. Поняття ринку землі. Поняття земельного кадастру та його складові. Економічна оцінка землі. Грошова оцінка землі. Земельна рента і рентні платежі. Орендна плата за землю. Ефективність використання землі і методичні основи її визначення. Основні шляхи підвищення ефективності використання землі.

Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства

Поняття, склад і особливості матеріально-технічної бази сільського господарства. Поняття розміру та структура енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці. Енергоємність сільськогосподарського виробництва і фактори її зниження. Система машин, її особливості та поліпшення використання.

Проблема заміни старої техніки на нову і економічні підходи до її розв'язання.

Особливості оцінювання ефективності використання транспорту, тракторного і комбайнового парків. Виробничі будівлі і споруди в аграрних підприємствах, їх значення, загальна характеристика і методика визначення показників ефективності використання. Основні напрями удосконалення методики оцінювання ресурсного і виробничого потенціалу. Вплив інфляційних процесів на відтворення матеріально-технічної бази. Шляхи підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу.

Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств

Поняття, склад і структура основних виробничих фондів аграрних підприємств. Невиробничі фонди аграрних підприємств. Нормативні потреби в основних виробничих фондах сільськогосподарського призначення. Характерні

відмінності основних фондів в аграрних підприємствах різного виробничого напрямку та необхідність їх раціонального поєднання.

Грошова оцінка основних засобів за первісною (початковою), відновною, залишковою, оцінною і ліквідаційною вартістю. Поняття балансової та первісної вартості. Фізичне та моральне зношення основних засобів. Поняття амортизації та необхідність її нарахування. Визначення балансової вартості груп основних фондів на початок звітної періоду. Індиксація основних фондів і особливості їх відтворення в умовах інфляції. Характер і показники руху основних фондів. Показники фізичного стану основних фондів. Кількісний взаємозв'язок між темпами зростання валової продукції, фондооснащеності виробництва, фондоозброєності праці, річної продуктивності праці, фондовіддачі основних виробничих фондів. Шляхи поліпшення використання основних фондів.

Поняття і призначення капітальних вкладень. Класифікація капітальних вкладень за функціонально-цільовим призначенням і напрямками відтворення. Пріоритетні напрями капітальних вкладень. Розміри, динаміка і структура капітальних вкладень в аграрних підприємствах.

Економічна сутність оборотних фондів і фондів обігу аграрних підприємств, їх склад, структура та джерела формування. Співвідношення між оборотними фондами сільськогосподарського і промислового походження. Забезпеченість аграрних підприємств оборотними фондами і показники їх вимірювання. Фактори, що зумовлюють розмір вкладень в оборотні фонди. Кругообіг авансованих коштів. Система показників ефективності використання оборотних коштів. Основні напрями поліпшення використання оборотних коштів в аграрних підприємствах. Необхідність нормування оборотних коштів за критерієм мінімальної достатності. Економічні підходи до нормування окремих складових оборотних коштів.

Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах

Поняття трудових ресурсів та їх класифікація. Динаміка, структура і показники використання трудових ресурсів. Забезпеченість і сезонність використання трудових ресурсів в аграрних підприємствах.

Особливості та умови сільськогосподарської праці. Показники продуктивності праці і методика їх обчислення. Рівень і динаміка продуктивності праці в аграрних підприємствах і галузях. Значення підвищення продуктивності праці у розв'язанні економічних і соціальних проблем. Співвідношення темпів зростання продуктивності і оплати праці та їх економічні наслідки. Проблема підвищення продуктивності праці у сільському господарстві.

Оплата праці. Організаційно-правові основи оплати праці. Закон України "Про оплату праці". Галузева угода та її вимоги до оплати праці в аграрних формуваннях будь-яких організаційних структур. Форми і системи оплати праці, їх розвиток у сільському господарстві. Тарифна система та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, кваліфікаційні довідники.

Нормування праці. Методи нормування праці і порядок розробки нормативних матеріалів. Класифікація затрат робочого часу та способи їх визна-

чення: фотографія, хронометраж, фотохронометраж. Нормоутворювальні фактори.

Нормування механізованих робіт: особливості, нормоутворювальні фактори, послідовність розрахунків. Нормування польових механізованих робіт за типовими нормами та матеріалами спостережень. Методика розрахунку норм виробітку за матеріалами спостережень. Розрахунок норми витрат палива.

Нормування ручних і транспортних робіт у рослинницьких галузях. Нормоутворювальні фактори та особливості їх урахування у разі ручних робіт. Послідовність вивчення затрат робочого часу і розрахунку нормативів та норм праці за індивідуального і групового способів виконання робіт. Порядок визначення нормативів затрат робочого часу на підготовчо-заклучні роботи, відпочинок виконавця та обслуговування робочого місця. Методика визначення норм праці за даними спостережень.

Нормування транспортних робіт. Види транспортних послуг. Класифікація транспортних робіт, вантажів і доріг. Паспортизація доріг для різних видів транспорту. Характеристика нормоутворювальних факторів під час транспортних робіт. Розрахунок норм праці та витрат палива. Єдині й типові норми праці на транспорті. Вплив мотивації, оплати та нормування праці на її продуктивність.

Topic 5. Production expenses and cost of production

Production expenses and production costs of agricultural enterprises. Concept of social and individual expenses of production. Types of cost. Classification of expenses in the case of calculating the cost of production.

The concept of the level and structure of the cost price. Factors determining the cost level. Objects, methods and features of calculating of unit cost of agricultural products.

Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення

Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію

Економічний зміст і функції цін. Мета і методи ціноутворення за умов ринку. Модифікація цін. Посилення функції ціни як економічного регулятора розширеного відтворення в умовах переходу до ринкових відносин. Суспільно необхідні витрати як основа ціни. Вплив співвідношення валютних курсів на динаміку цін.

Ціноутворення і ціни на сільськогосподарську продукцію. Основні принципи ціноутворення. Види цін, пов'язаних з реалізацією продукції сільського господарства та їх структура. Договірні і вільні ціни. Біржова ціна як різновид вільних цін. Регульовані державні ціни. Заставна ціна на сільськогосподарську продукцію у разі здійснення експортних операцій. Поняття внутрішньогосподарських і середньореалізаційних цін.

Поняття паритетності цін і необхідність еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами. Державне регулювання цін.

Тема 7. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств

Оцінювання економічних результатів аграрних підприємств. Поняття ефекту і ефективності виробництва. Критерії економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Види ефективності. Система показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Натуральні і вартісні показники. Методика визначення показників економічної ефективності виробництва. Валова і товарна продукція, чиста продукція і чистий дохід, прибуток як показники ефекту. Їх абсолютний і відносний розміри. Сутність рентабельності сільськогосподарського виробництва. Показники рентабельності сільськогосподарського виробництва: рівень рентабельності і норма прибутку. Методика визначення показників рентабельності виробництва.

Валова продукція та її розподіл в аграрних підприємствах. Відшкодування матеріальних витрат (фонд відшкодування) як основна умова відтворення. Чиста продукція, чистий дохід і прибуток, їх взаємозв'язок і методика розрахунку. Рух складових частин валового продукту в процесі розширеного відтворення. Фонди накопичення і споживання, їх склад і співвідношення в умовах господарської самостійності підприємств і ринкових відносин.

Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства

Логічна схема аналізу інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Двоїтий характер інтенсифікації. Критерій і показники рівня інтенсивності, продуктивності (ефекту) і ефективності сільськогосподарського виробництва. Сутність економічної ефективності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та фактори, що її зумовлюють. Інновація та інноваційні процеси в аграрних підприємствах. Еволюційні й революційні форми НТП. Пріоритетні напрями НТП. Обчислення сумарного економічного ефекту від впровадження заходів НТП. Методика визначення економічної ефективності окремих нововведень у садівництві.

Обчислення економічної ефективності використання мінеральних добрив. Граничний економічний і технологічний ефект від їх застосування. Ефективність застосування хімічних засобів захисту рослин і тварин та основні напрями її підвищення. Інтегрована система захисту сільськогосподарських рослин та необхідність її запровадження. Біологічний напрям НТП і важливість його прискореного розвитку.

Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва

Розміщення сільського господарства як форма суспільного поділу праці. Показники розміщення сільськогосподарського виробництва. Особливості і фактори розміщення сільського господарства. Основні принципи розміщення сільського господарства. Раціональне розміщення сільського господарства, його суть і завдання. Наближення виробництва сільськогосподарської продукції до місця її споживання. Врахування рівня розвитку транспорту і стану шляхів. Самозабезпечення регіонів України основними видами продовольства. Показники економічної ефективності розміщення сільськогосподарського виробництва. Завдання дальшого вдосконалення розміщення сільського господарства.

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Сутність і об'єктивні умови розвитку спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Особливості спеціалізації в сільському господарстві. Зональна, господарська і внутрішньогосподарська спеціалізація. Внутрішньогалузева спеціалізація та її умови. Показники спеціалізації. Поняття галузі і галузевої структури. Економічна характеристика головних, додаткових і підсобних галузей. Показники економічної ефективності галузевої структури. Визначення ефекту від структурних зрушень у співвідношенні галузей аграрних підприємств. Вибір галузей і оцінювання альтернатив за формування галузевої структури підприємства. Типи спеціалізованих господарств. Рівень і економічна ефективність спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Концентрація сільськогосподарського виробництва. Сутність концентрації сільськогосподарського виробництва. Форми і особливості концентрації виробництва у сільському господарстві. Показники концентрації і оптимальні розміри сільськогосподарського виробництва. Поєднання великих і дрібних господарств за умов багатокладної економіки. Економічна і соціальна ефективність концентрації сільськогосподарського виробництва та методика її визначення.

Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва

Роль рослинництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Місце галузей рослинництва в економіці сільського господарства.

Економіка виробництва зерна. Економіка виробництва технічних культур. Економіка виробництва картоплі і овочів. Економіка виробництва плодів, ягід і винограду. Економіка виробництва і використання кормів. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції рослинництва.

Роль тваринництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Динаміка поголів'я тварин і поліпшення їх якісного складу. Валове і товарне виробництво тваринницької продукції, її транспортування, зберігання, переробка і реалізація.

Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва. Структура стада і тривалість використання поголів'я. Продуктивність поголів'я, валове і товарне виробництво продукції. Ринок тваринницької продукції. Економічна ефективність інтенсивних методів відгодівлі. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва.

4. Структура навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Назви змістових модулів і тем лекцій	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1.										
<i>Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання</i>										
Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	9	2	2		5					
Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства	9	2	2		5					
Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	9	1	1		7					
Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	9	1	1		7					
Topic 5. Production expenses and cost of production	9	2	2		5					
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8		29					
<i>Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення</i>										
Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	9	2	2		5					
Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	9	2	2		5					
Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства	9	1	1		7					
Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	9	1	1		7					
Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва	9	2	2		5					
Разом за змістовим модулем 2	45	8	8		29					
Всього	90	16	16		58					

**6. Темы практичних занять з дисципліни
„Економіка сільськогосподарського виробництва”**

Назва теми та заняття	Кількість годин	
	денна	заочна
Модуль 1. Економіка		
<i>Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання</i>	8	
Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	2	
Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства	2	
Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	1	
Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	1	
Тopic 5. Production expenses and cost of production	2	
<i>Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення</i>	8	
Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	2	
Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	2	
Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства	1	
Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	1	
Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва	2	
Всього:	16	

**7. Самостійна робота з дисципліни
„Економіка сільськогосподарського виробництва”**

Перелік завдань для самостійного вивчення	Кількість годин	
	денна	заочна
Модуль 1.		
Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання	29	
<i>Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві</i>	5	
Основні положення Земельного кодексу України		
Державний земельний кадастр. Бонітування ґрунтів		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства</i>	5	
Енергетичні ресурси сільськогосподарських підприємств		
Виробничі будівлі та споруди		
Література: 1-8, 16, 17		
<i>Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств</i>	7	
Грошова оцінка основних засобів		
Види зносу основних засобів. Амортизація основних засобів		
Показники стану та руху основних засобів		
Пріоритетні напрями капітальних вкладень		
Планування капітальних вкладень, джерел їх фінансування		
Забезпеченість аграрних підприємств та їх кругообіг		
Напрями підвищення економічної ефективності використання основних і оборотних засобів у сільському господарстві		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах</i>	7	
Класифікація трудових ресурсів		
Динаміка і структура трудових ресурсів		
Оцінка досягнутого рівня продуктивності праці в сільському господарстві		
Основні напрями підвищення продуктивності праці		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Topic 5. Production expenses and cost of production</i>	5	
The composition of production expenses included in the cost of production		
Classification of costs of agricultural enterprises		
Ways to decrease the cost of agricultural products		
Literature: 1, 2, 11, 19, 20		
Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення	29	

<i>Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію</i>	5	
Суть і функції ціни		
Принципи ціноутворення на продукцію сільського господарства		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств</i>	5	
Показники ефективності сільськогосподарського виробництва		
Норма беззбитковості та її обчислення		
Валова і товарна продукція сільського господарства		
Методика визначення прибутку		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства</i>	7	
Суть інтенсифікації сільського господарства. Екстенсивний та інтенсивний шляхи розвитку		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва</i>	7	
Форми спеціалізації сільськогосподарських підприємств		
Підвищення ефективності спеціалізації та концентрації виробництва		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва</i>	5	
Значення виробництва продукції рослинництва		
Розвиток і розміщення виробництва продукції рослинництва		
Значення виробництва продукції тваринництва		
Розвиток і розміщення виробництва продукції тваринництва		
Література: 1-8, 11, 17		
Всього:	58	

8. Індивідуальні завдання

Студенти виконують індивідуальні розрахункові завдання в робочих зошитах на основі даних річних фінансових звітів сільськогосподарських підприємств (форми 1, 2, 3, 4, 5 і 50 с.-г.). За результатами розрахунків студенти роблять висновки, пропонують шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств. Відповідно за виконані завдання отримують бали.

Коротеев М.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів початкового рівня вищої освіти (молодший бакалавр) спеціальності 202 «Захист і карантин рослин». Умань, 2023. 44 с.

9. Методи навчання

За основними дидактичними завданнями в рамках вивчення дисципліни використовуватимуться методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок. За джерелом знань використовуватимуться словесні, наочні та практичні методи навчання. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів використовуватимуться проблемний, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи навчання.

Навчання здійснюється за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Відповідно до положення вищої школи і навчальних планів підготовки студентів, основними формами навчання дисципліни є читання лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів.

В рамках вивчення дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» передбачено проведення:

- лекцій. За структурою заплановані лекції можливо поділити на вступні, тематичні, заключні, оглядові, установчі. Для проведення лекцій планується використання мультимедійного комплексу для наочного відображення представленого матеріалу;

- практичні заняття. На практичних заняттях планується засвоєння практичних навиків оцінки економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Також, за необхідності, здійснюється тестування всіх студентів групи за відповідною темою. В кінці заняття викладач підсумовує виконану роботу і дає завдання для підготовки до наступного практичного заняття;

- самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання. Вона полягає в опрацюванні матеріалів лекцій, а також в підготовці до виконання та захисту робіт під час практичних занять та підсумкового контролю з модулів.

При вивченні дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» передбачено можливість широкого застосування дистанційних технологій навчання. Використання технологій дистанційного навчання в Уманському НУС регламентується положенням «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Матеріали курсу «Економіка сільськогосподарського виробництва» розміщені на платформі Moodle: URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1512>. В разі запровадження дистанційного навчання, практичні і семінарські заняття проводяться в форматі відеоконференції з використанням платформ: Zoom, Google Meet, Moodle тощо.

10. Методи контролю

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 70, які розподіляються наступним чином:

- активність роботи протягом семестру не може перевищувати 42 балів;
- виконання модульних завдань (2 модулі) – не більше 14 балів.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на практичних та семінарських заняттях;

2. Виконання модульних завдань.

(1) При контролі систематичності та активності роботи на практичних та семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність вирішення ситуаційних завдань на практичному занятті або написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0-5 бали.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бал.
- в) бліц-опитування – 1 бал.
- г) письмовий контроль – 0-5 бали.

(2) При контролі виконання модульних завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування тем певного модуля. Модульний контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання письмово або з використанням платформи MOODLE.

На модульний контроль вноситься 20 тестових питань. За 1 вірно вирішене тестове питання студент отримує 0,5 бала. Система оцінювання виконання завдань модуля: – 0-10 балів. За використання недозволених джерел і підказок студент отримує 0 балів.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» здійснюється у формі екзамену.

На екзамен вноситься 2 теоретичних питання та задача. За вірну відповідь на кожне із двох теоретичних питань студент отримує 10 балів. За правильно вирішену задачу студент отримує 10 балів. Тобто на екзамені студент може отримати 30 балів.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи тощо). Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

**Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «екзамен»
з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»
(денна форма навчання)**

Поточний (модульний) контроль												Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	МК 1	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	МК 2		
5	5	5	5	5	10	5	5	5	5	5	10	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Коротєєв М.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів початкового рівня вищої освіти (молодший бакалавр) спеціальності 202 «Захист і карантин рослин». Умань, 2023. 44 с.

2. Коротєєв М.А. Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни "Економіка сільськогосподарського виробництва" для здобувачів початкового рівня вищої освіти (молодший бакалавр) спеціальності 202 «Захист і карантин рослин». Умань: УНУС, 2023. 38 с.

3. Коротєєв М.А. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни “Економіка сільськогосподарського виробництва” для здобувачів початкового рівня вищої освіти (молодший бакалавр) спеціальності 202 «Захист і карантин рослин»
URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1512>.

13. Рекомендована література

Базова

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Горьовий В.П. Менеджмент фермерських господарств. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 366 с.
3. Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
4. Економіка і підприємництво, менеджмент: Навчальний посібник.- 2-ге вид., стереотипне/ [С. М. Рогач, Т. А. Гуцул, В. А. Ткачук та ін.]. Київ: ЦП «Компринт», 2018. – 722 с.
5. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Економіка підприємства: Підручник. Умань: Видавець "Сочінський", 2014. 476 с.
6. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В., Семенда О.В. Економіка підприємства: навч. посібн. Умань: ВПЦ "Візаві", 2018. 246 с.
7. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності у фірмі: навч. посібник [за ред. професора В. К. Збарського. К.: КиМУ, 2015. – 273 с.
8. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навч. посібник / В. М. Петров / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: Майдан, 2016. – 362 с.

Допоміжна

9. Borovyk P., Kyryliuk V., Kolotukha S., Korotieiev M. and Krochak O. Excessive Concentration of Agricultural Land by Holdings as A Problem of Land Management in Ukraine. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2021: Innovation Management and information Technology impact on Global Economy in the Era of Pandemic*. 30-31 May 2021, Cordoba, Spain, P. 7991-7993. (Scopus & Web of Science).
10. Дем'яненко С. І., Сас О. О. Управління великотоварними агропромисловими формуваннями : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 216 с.
11. Коротєєв М.А., Соколюк С. Ю., Жарун О.В., Тупчій О.С., Бленда Н.О. Диверсифікація як стратегічний напрям сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2021. Вип. 99. Ч. 2 : Економічні науки. С. 326-336.
12. Модернізація матеріально-технічної бази аграрних підприємств: Монографія [Захарчук О.В., Войтюк В.Д., Могилова М.М. та ін.]; за ред. О.В. Захарчука та В.Д. Войтюка. – К. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. с. 305
13. Нестерчук Ю.О., Уланчук В.С., Соколюк С. Ю., Жарун О. В., Коротєєв М. А., Бленда Н. О. Management of innovation risks. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.». 2023. Випуск 102 Частина 2. С. 232-243.

14. Nesterchuk Y., Korotieiev M., Cherneha I., Sokolyuk S., Zharun O. & Blenda N. Development and Problems of Farmers Activities in Ukraine. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Education Excellence and Innovation Management through. Vision 2020.* 10-11 April 2019, Granada, Spain, P.4287-4299. (Scopus & Web of Science).
15. Організаційно-економічне забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств: монографія / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019, 212 с.
16. Організація сімейних фермерських господарств: методичні рекомендації / укладачі [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 92 с.
17. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В.Я. Месель-Веселяк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – 114 с.
18. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: Монографія – Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. – 242 с.
19. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2020. – 60 с.
20. Ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення: досвід країн ЄС Ю.О. Лупенко, О.В.Ходаківська, І.В. Юрченко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2019. – 80 с.
21. Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. К. : ННЦ «ІАЕ», 429 с.
22. Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери : монографія / Лобас М. Г., Россоха В. В., Соколов Д. О. ; за ред. М. Г. Лобаса. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 416 с.
23. Формування інституційного середовища в управлінні продуктивністю аграрних підприємств / [Ю.О. Лупенко, О.В. Скидан, В.В. Вітвіцький та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2019 – 56 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Аграрний сектор України – <http://agroua.net>
2. Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» – <http://www.ucab.ua>
3. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua
4. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру - <https://land.gov.ua>
5. Інформаційно-аналітичний портал АПК України: <https://agro.me.gov.ua>
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України – <https://minagro.gov.ua/ua>
7. Міністерство економіки України – <http://www.me.gov.ua>

8. ННЦ «Інститут аграрної економіки» - <http://www.iae.org.ua>
9. Сайт журналу «Пропозиція» – www.propozitsiya.com

15. Зміни у робочій програмі на 2023-2024 навчальний рік.

Зміни, внесені до робочої програми на 2023-2024 навчальний рік, охоплюють:

1. Оновлено методичне забезпечення дисципліни.
2. Оновлено список рекомендованої літератури з дисципліни.